

IZVRŠNI SAŽETAK

ZAŠTITA I KONTROLA OZNAKA ZEMLJOPIISNOG PODRIJETLA POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA U EU-U

ZAHVALE

Ovoj je studiji pridonijelo osoblje EUIPO-a, koje je aktivno sudjelovalo u prvoj fazi prikupljanja podataka iz nacionalnih tijela država članica EU-a i surađivalo s njima tijekom izrade studije: Massimo Antonelli (upućeni nacionalni stručnjak pri Europskoj promatračnici za povrede prava intelektualnog vlasništva, voditelj projekta), Justyna Antolak-Szymanska, Ninoslav Babić, Raffaella Bassi, Juan Bautista Alpañes, Stephane Beslier, Solveiga Bieza, Irena Dotcheva, Francisco Garcia Valero, Justyna Gbyl, Sandra Ibañez, Elena Ionascu, Holger Kunz, Lina Lapinskaite, Stanislava Mikulova, Luis Mora Bajo, Mira Rajh, Ines Ribeiro Da Cunha, Gerrit Schutte, Aliko Spandagou, Krisztina Tilinger, Adriana Van Rooden i Martin Vuijst. Posebna zahvala za podršku i savjetovanje stručnjacima za intelektualno vlasništvo iz EUIPO-a i Promatračnice tijekom izrade studije: Óscar Mondejar, voditelj pravne službe u Odjelu EUIPO-a za međunarodnu suradnju i pravne poslove, Nathan Wajzman, glavni ekonomist Promatračnice i Vincent O'Reilly, voditelj tima za pravna pitanja i međunarodnu suradnju pri Promatračnici.

Ured Europske unije za intelektualno vlasništvo angažirao je društvo KPMG Advisory iz Rima za izradu ovog istraživanja.

Tijekom izrade studije važan su doprinos dali i Michele Elio De Tullio, Astrid Wiedersich Avena te Arianna Di Sanno (De Tullio & Partners). Nadalje, pridonijeli su i Benedetto Francesco Ballatore, Vincenzo Carrozzino, Bartolomeo Filadelfia i Domenico Vona (talijansko Ministarstvo za poljoprivrednu, prehrambenu i šumarsku politiku); UNICRI; Iakovina Bakouloupoulou (grčko Ministarstvo ruralnog razvoja i prehrane); David Alexandre (viši suradnik u odvjetničkom društvu Arendt & Medernach); Eleni Kokkini (odvjetnica u odvjetničkom društvu Helen Papaconstantinou & Partners); Paulo Monteverde (partner u odvjetničkom društvu Baptista, Monteverde & Associados); Ana Soeiro (izvršna direktorica društva QUALIFICA/oriGIn Portugal); Alberto Ribeiro de Almeida (dr. sc., profesor na sveučilištu Lusíada u Portu, voditelj pravne službe IVDP-a); Elena Bertolotto (suradnica u odvjetničkom društvu ALTIUS); Olivier Vrins (partner u odvjetničkom društvu ALTIUS); Roxana Sârghi (viša pravna tajnica za žigove u društvu Petošević); Karel Šindelka (partner u odvjetničkom društvu Šindelka & Lachmannová); Peter Bolger (partner, voditelj Odjela za intelektualno vlasništvo, tehnologiju i privatnost u odvjetničkom društvu LK Shields Solicitors); Aideen Burke (pravnica u odvjetničkom društvu LK Shields Solicitors) i Andrea Ringle (partnerica u društvu Brl Boege Rohde Luebbehusen).

Naposlijetku, autori žele zahvaliti službenicima Europske komisije, Glavne uprave za poljoprivredu i ruralni razvoj, jedinice B3 Oznake zemljopisnog podrijetla, koji su podržali izradu studije i pridonijeli stalnom praćenju.

IZJAVA O ODRICANJU ODGOVORNOSTI

Ovo se izvješće temelji na podacima koje su dostavila nacionalna tijela država članica EU-a koja su nadležna za politike kvalitete u području poljoprivrede i prehrane te na dodatnim informacijama iz otvorenih izvora. Navedene informacije ni u kojem slučaju nisu revizija nacionalnih sustava kontrole ni procjena učinkovitosti njihova rada.

ZAŠTITA I KONTROLA OZNAKA ZEMLJOPISNOG PODRIJETLA
POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA U DRŽAVAMA ČLANICAMA EU-A

Prosinac 2017.

IZVRŠNI SAŽETAK

Ovo je izvješće rezultat studije o zaštiti i kontroli oznaka zemljopisnog podrijetla poljoprivrednih proizvoda za čiju je izradu Komisija EU-a, Glavna uprava za poljoprivredu i ruralni razvoj (GU AGRI) zatražila suradnju EUIPO-ove Europske promatračnice za povrede prava intelektualnog vlasništva. Glavni je cilj studije osigurati bolje poznavanje okruženja sustava za kontrolu i zaštitu oznaka zemljopisnog podrijetla (OZP-ovi) u 28 država članica EU-a mapiranjem svih nadležnih tijela i uspostavljenih postupaka, uključujući mjere koje se provode protiv povreda.

U izvješću se navodi opći pregled i opis svih nacionalnih sustava za kontrolu prehrambenih i poljoprivrednih proizvoda, vina, alkoholnih pića i aromatiziranih pića na bazi vina. Osim toga, priložen je i vodič sa sveobuhvatnim popisom svih nacionalnih nadležnih i kontrolnih tijela koji uključuje relevantne podatke za kontakt i neke korisne informacije koje korisnicima OZP-ova mogu pomoći da zatraže bolju zaštitu protiv povreda.

Studija je provedena na temelju uredskog i terenskog istraživanja koja su provedena kako bi se prikupio dosljedan skup informacija. Istraživanje je započelo pripremom i slanjem zajedničkog „sustava prikupljanja podataka” 28 država članica EU-a, čime se željelo prikupiti strukturirane informacije o radu sustava za kontrolu i zaštitu OZP-ova u Europskoj uniji.

Nakon tog opsežnog istraživanja svi su prikupljeni podatci objedinjeni, ocijenjeni i predstavljeni u ovom izvješću. Stoga se postignuta sveobuhvatna pokrivenost, ali i struktura i razina pojedinosti dostavljenih informacija, uvelike oslanjaju na doprinos svake pojedine države članice. Konkretno, informacije za ovo istraživanje dostavile su 23 države članice od njih 28. Stoga preostalih pet država članica nije uključeno u izvješće.

Usprkos usklađenoj strukturi izvješćivanja koja se temeljila na jedinstvenom sustavu istraživanja koji se primjenjivao za sve države članice, dostavljene informacije razlikuju se u pogledu razine pojedinosti i opsega, a ponekad i neujednačenog obuhvaćanja različitih područja interesa. Iz toga je vidljivo da se pristupi koje su države članice preuzele za provedbu kontrola u velikoj mjeri razlikuju, iako su i dalje u okviru zajedničkog pravnog okvira EU-a. Dakako, vrlo važnu ulogu ima i različita gospodarska vrijednost OZP-ova za poljoprivredne i prehrambene proizvode u svakom nacionalnom gospodarstvu (u smislu domaće proizvodnje i općenite potrošnje proizvodâ visoke kvalitete). Neki su jasni primjeri:

- postupci kontrole nisu uvijek posebno osmišljeni za provjeru OZP-ova (češće su povezani s općim sustavom nacionalnih kontrola sigurnosti hrane i hrane za životinje) te im se sredstva ne dodjeljuju uvijek na odgovarajući način,
- sustav izvršenja za OZP-ove uključuje samo nacionalne mjere koje se provode *ex officio* u određenim slučajevima,
- sustavi administrativnih sankcija protiv nezakonitih korisnika opisani su na različitim razinama pojedinosti u smislu vrste povrede i osiguravanja mjera predostrožnosti i pravnih lijekova,
- u okviru različitih vrsta kaznenih djela samo se u određenim slučajevima upućuje na povredu pravila o oznakama podrijetla prehrambenih proizvoda.

Iako cilj ovog izvješća nije ocjena učinkovitosti i djelotvornosti različitih uspostavljenih nacionalnih sustava, dojam dobiven nakon istraživanja i različiti nacionalni pristupi ipak omogućuju iznošenje općenitih razmatranja.

DELEGIRANJE KONTROLA

Sve su države članice uspostavile sustav za osiguravanje službenih kontrola OZP-ova.

Iz prikupljenih informacija proizlazi da se službene kontrole prije stavljanja proizvoda s OZP-om na tržište često delegiraju kontrolnim tijelima u privatnom ili javnom vlasništvu, a ta je mogućnost predviđena propisima EU-a. Konkretno, države članice čija središnja nadležna tijela kontrolnim tijelima delegiraju kontrole, ili barem dio kontrola, jesu sljedeće: Austrija, Belgija, Bugarska, Danska, Francuska, Hrvatska, Italija, Luksemburg, Njemačka, Poljska, Portugal, Rumunjska, Slovačka, Slovenija, Španjolska i Ujedinjena Kraljevina.

AKREDITACIJA KONTROLNIH TIJELA

Uz malobrojne iznimke, pravila o akreditaciji delegiranih kontrolnih tijela uspostavljena na razini EU-a općenito se poštuju. U skladu s propisima EU-a, nacionalna akreditacijska tijela primjenjuju normu ISO/IEC 17065:2012 („Ocjenjivanje sukladnosti – Zahtjevi za tijela koja provode certifikaciju proizvoda, procesa i usluga”) Treba napomenuti da je 2012. tom normom zamijenjena norma EN 45011, koja se prvotno zahtijevala Uredbom (EU) br. 1151/2012 za poljoprivredne i prehrambene proizvode¹ i Uredbom (EU) br. 110/2008 za jaka alkoholna pića². Nova se norma ISO/IEC 17065:2012 zahtijeva Uredbom (EU) br. 251/2014 za akreditaciju kontrolnih tijela za aromatizirana pića na bazi vina³.

OPĆA UPRAVNA ORGANIZACIJA

Kad je riječ o upravnoj organizaciji, može se utvrditi jedno središnje upravno tijelo u državi članici, obično ministarstvo, zaduženo za sveukupnu koordinaciju i nadzor sustava za kontrolu. U nekim su državama članicama nadležna različita tijela ovisno o sektoru. Jedan je primjer za to Bugarska, gdje su za politike kvalitete nadležni Ministarstvo poljoprivrede (prehrambeni proizvodi i vino) i Ministarstvo gospodarstva (vina i alkoholna pića). U drugim državama članicama različita ministarstva nadgledaju kontrole proizvodnje odnosno provode nadzor tržišta (na primjer Francuska i Španjolska).

Nacionalna upravna struktura znatno utječe na raspodjelu nadležnosti.

Kad je riječ o državama podijeljenima na savezne pokrajine ili regije, uloge i odgovornosti u pogledu politika kvalitete i službenih kontrola OZP-ova u različitoj mjeri dijele se na nacionalnoj i lokalnoj razini u Austriji, Njemačkoj, Belgiji i Španjolskoj.

U Austriji su središnja tijela odgovorna za izradu zakonodavstva kojim se utvrđuju odgovornosti nadležnih tijela i za općenito upravljanje sustavom, pri čemu na regionalnoj razini guverneri saveznih pokrajina provode saveznu prehrambenu politiku u skladu s uputama koje izdaju nadležna tijela.

¹Uredba (EU) br. 1151/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 21. studenoga 2012. o sustavima kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode, SL L 343, 14. 12. 2012., str. 1.

²Uredba (EZ) br. 110/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. siječnja 2008. o definiciji, opisivanju, prezentiranju, označavanju i zaštiti oznaka zemljopisnog podrijetla jakih alkoholnih pića i stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EEZ) br. 1576/89, SL L 39, 13. 2. 2008., str. 16.

³Uredba (EU) br. 251/2014 Europskog parlamenta i Vijeća od 26. veljače 2014. o definiciji, opisivanju, prezentiranju, označavanju i zaštiti oznaka zemljopisnog podrijetla aromatiziranih proizvoda od vina i stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EEZ) br. 1601/91, SL L 84, 20. 3. 2014., str. 14.

Sustav je i u Njemačkoj vrlo decentraliziran, a za provedbu kontrola koje se zahtijevaju odredbama EU-a nadležne su savezne države (*Länder*).

Slično tomu, u Španjolskoj su ovlasti prenesene na 17 regionalnih autonomnih zajednica i dva autonomna grada, Ceutu i Melillu. Zbog toga u Španjolskoj postoji 20 „središnjih” tijela, po jedno za svaku od 19 autonomnih vlada i jedno na nacionalnoj razini za OZP-ove koji su izvan područja autonomnih zajednica, to jest OZP-ove koji uključuju više od jedne autonomne zajednice / autonomnog grada.

Situacija je slična u Belgiji, gdje je kontrola proizvodnje decentralizirana na tri „regije”, pri čemu država koordinira nadzor tržišta putem Ministarstva gospodarstva.

CARINA

Nadležna javna tijela imenovana za službene kontrole i delegirana kontrolna tijela gotovo su isključivo odgovorna za službene kontrole OZP-ova. Kad je riječ o ulozi carine, treba napomenuti da joj se, osim u Italiji, Ujedinjenoj Kraljevini i Irskoj, ne dodjeljuju zadatci koji prelaze njezinu nadležnost i pravne obveze u okviru Uredbe (EU) br. 608/2013 o provedbi prava intelektualnog vlasništva na granicama⁴. U Ujedinjenoj Kraljevini carinska tijela jedno su od imenovanih nadležnih tijela za alkoholna pića, vina i aromatizirana pića na bazi vina, i to za kontrolu proizvodnje i tržišta, dok su u Italiji i Irskoj carinska tijela među nadležnim tijelima za kontrolu OZP-ova za jaka alkoholna pića. Talijanska situacija zanimljiva je jer carinska tijela osiguravaju usklađivanje s pravilima u pogledu poreza i intelektualnog vlasništva u sektoru jakih alkoholnih pića u jedinstvenom ciklusu provjera, konkretno optimiziranom upotrebom njihovih laboratorija koji su se uvelike specijalizirali za alkoholne tvari.

RESURSI

Bilo je izazova u potrazi za konkretnim informacijama o stvarnim postupcima kontrole koje provode nadležna i kontrolna tijela u nekoliko država članica. Kad je riječ o zbirnim podacima o postupcima kontrole u prehrambenom lancu, u nekoliko država članica nisu bile dostupne konkretne informacije o laboratorijima i resursima uključenima u kontrolu proizvoda sa OZP-om.

Istraživanjem se jasno pokazalo da brojne države članice postupke, resurse i alate uspostavljene radi provedbe službenih kontrola sigurnosti hrane i hrane za životinje kako su utvrđene u Uredbi (EZ) br. 882/2004⁵ istodobno upotrebljavaju i za izvršavanje obveza kontrole OZP-ova. Pod uvjetom da se taj organizacijski model pokaže uspješnim u određenim državama članicama u smislu upotrebe raspoloživih resursa, može se smatrati prihvatljivim. Međutim, kako je prethodno navedeno, tim se pristupom nije omogućilo prikupljanje podataka o OZP-ovima koji se odnose na određene predmete istraživanja, kao što su dodijeljeni resursi i osposobljavanje osoblja te primijenjeni kriteriji za analizu rizika i metodologija planiranja.

Nadalje, obveza utvrđena propisima EU-a o OZP-ovima koja se odnosi na posebno obavješćivanje Europske komisije o planovima službene kontrole OZP-ova i s njima povezane rezultate u odvojenim

⁴ Uredba (EU) br. 608/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. lipnja 2013. o carinskoj provedbi prava intelektualnog vlasništva i stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1383/2003, SL L 181, 29. 6. 2013., str. 15.

⁵ Uredba (EZ) br. 882/2004 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2004. o službenim kontrolama koje se provode radi provjeravanja poštivanja propisa o hrani i hrani za životinje te propisa o zdravlju i dobrobiti životinja, SL L 165, 30. 4. 2004., str. 1. Treba napomenuti da je tijekom provedbe ovog istraživanja ta Uredba zamijenjena Uredbom (EU) 2017/625 Europskog parlamenta i Vijeća od 15. ožujka 2017. o službenim kontrolama i drugim službenim aktivnostima kojima se osigurava primjena propisa o hrani i hrani za životinje, pravila o zdravlju i dobrobiti životinja, zdravlju bilja i sredstvima za zaštitu bilja, SL L 95, 7. 4. 2017., str 1.

odjeljcima Višegodišnjeg nacionalnog programa kontrola i relevantnih godišnjih izvješća o sigurnosti hrane i hrane za životinje iz Uredbe (EZ) br. 882/2004. ne poštuju se uvijek u potpunosti.

NACIONALNE MJERE PROVEDBE

Administrativne sankcije

Kad je riječ o nacionalnim mjerama provedbe, treba napomenuti da države članice postupaju u skladu s općim obvezama osiguravanja sustava administrativnih sankcija za korisnike OZP-ova koji ne poštuju tehničke specifikacije proizvoda (uključujući mjere predostrožnosti) u obliku kazni i zabrana aktivnosti stavljanja na tržište ili obrade. Nacionalni sustavi na različite su načine izvijestili o kategorizaciji i klasifikaciji administrativnih kazni, pri čemu su neki dostavili vrlo detaljna izvješća (među ostalim, lokalno zakonodavstvo Italije, Poljske i Španjolske), a neki izvješća koja su više generička.

Ex officio zaštita

Iako nije dio nijedne pravne definicije, pojam *ex officio* zaštite odnosi se na opću obvezu uspostavljenu propisima EU-a za OZP-ove u skladu s kojom države članice moraju poduzeti odgovarajuće administrativne i pravne korake kako bi spriječile ili zaustavile nezakonitu upotrebu proizvoda zaštićenih naziva koji se proizvode ili stavljaju na tržište na njihovim nacionalnim tržištima. Tim se mjerama nastoji osigurati bolja zaštita registriranih naziva u cijeloj Europskoj uniji (uz planirane službene kontrole naziva koje registriraju nacionalni korisnici) pri čemu se radnje provode bez prethodnog zahtjeva, a posebno kako bi se omogućila zaštita na tržištu određene države članice korisnicima iz druge države članice.

Kad je riječ o *ex officio* zaštiti OZP-ova, znatna količina podataka bila je dostupna samo iz nekoliko područja nadležnosti u Europskoj uniji (tj. iz Italije, Francuske, Njemačke, Španjolske, Latvije, Hrvatske, Poljske, Rumunjske i Mađarske).

O načinu na koji će primjenjivati *ex officio* mjere odlučuju same države članice. Međutim, nedostatak konkretnih mjera mogao bi ugroziti učinkovitu provedbu prava koja se odnose na OZP-ove.

Čini se da je većina država članica oklijevala dostaviti pojedinosti o dodatnim inicijativama ili odredbama za provedbu OZP-ova za razliku od onih o provedbi sustava administrativnih i kaznenih sankcija. Ipak, u nekim su državama članicama koje imaju najviše OZP-ova, kao što je Italija, u kojoj je zakonski imenovano posebno tijelo za *ex officio* zaštitu zabilježeni dobri primjeri i poduzete uspješne radnje na trajnoj osnovi, primjerice kontrola e-trgovine i sklapanje posebnih ugovora o suradnji s najvećim pružateljima platformi za e-trgovinu.

Kazneno pravo

Sustav kaznenopravne zaštite isto je tako rascjepkan, ali u manjoj mjeri. U zakonodavstvu većine država članica EU-a predviđene su posebne kaznene sankcije u slučaju povrede OZP-ova, dok se u Belgiji, Grčkoj, Mađarskoj, Latviji, Litvi i Nizozemskoj primjenjuju općeniti propisi za kaznena djela i kazne predviđeni u slučaju kršenja prava intelektualnog vlasništva.

Pravna zaštita u okviru građanskog prava

Nadalje, kad je riječ o provedbenim postupcima u okviru građanskog prava, brojne su države članice uspostavile nekoliko pravnih alata kao što su pravo žiga, zakon o nelojalnoj konkurenciji i zakon o zaštiti potrošača, koji korisnicima i potrošačima osiguravaju učinkovite pravne lijekove.

SURADNJA

Kao dio sustavâ provedbe zatražene su i informacije o mjerama za suradnju među državama članicama kako bi se osiguralo da se slučajevi povreda na učinkovit način prate na razini EU-a. Zanimljivo je da su gotovo sve analizirane države članice navele Mrežu EU-a protiv prijevara s hranom u nadležnosti Europske komisije te Sustav brzog uzbunjivanja za hranu i hranu za životinje (RASFF) kao platforme kojima se služe za razmjenu informacija i upozorenja o predmetima koji utječu na OZP-ove. U tom je kontekstu i sustav za administrativnu pomoć i suradnju (IT alat za upravljanje administrativnom pomoći) naveden kao alat za suradnju u pogledu predmeta koji se odnose na OZP-ove (Španjolska, Litva, Italija, Francuska, Češka, Bugarska i Austrija).

Kako je prethodno navedeno, izvješću o nacionalnim sustavima priložen je i „Vodič za javna tijela i gospodarske subjekte” koji sadržava podatke za kontakt i praktične informacije o pravnim lijekovima. Osim toga, nakon ovog izvješća bit će objavljen i dodatak u kojem će se navesti popis dobrih praksi utvrđenih tijekom istraživanja, kao dodatni izvor informacija i nadahnuća za javna tijela i kontrolne subjekte u državama članicama kako bi im se pomoglo da unaprijede svoje postupke i po mogućnosti poboljšaju svoju učinkovitost. U trenutku objave ovog izvješća, taj je dodatak bio u pripremi, a u njegovoj izradi sudjeluju GU za poljoprivredu i ruralni razvoj Europske komisije te nacionalni stručnjaci iz javnog i privatnog sektora. Njegova se objava očekuje krajem ove godine.

SADRŽAJ

I	POPIS KRATICA
II	IZVRŠNI SAŽETAK
III	POZADINA
IV	METODOLOGIJA
V	OPĆI PREGLED
VI	NACIONALNI SUSTAVI EU-a ZA KONTROLU OZNAKA ZEMLJOPISNOG PODRIJETLA
	BELGIJA
	BUGARSKA
	ČEŠKA
	DANSKA
	NJEMAČKA
	IRSKA
	GRČKA
	ŠPANJOLSKA
	FRANCUSKA
	HRVATSKA
	ITALIJA
	LATVIJA
	LITVA
	LUKSEMBURG
	MAĐARSKA
	NIZOZEMSKA
	AUSTRIJA
	POLJSKA
	PORTUGAL
	RUMUNJSKA
	SLOVENIJA
	SLOVAČKA
	UJEDINJENA KRALJEVINA
VII	UPUĆIVANJA
PRILOG	VODIČ ZA JAVNA TIJELA I GOSPODARSKE SUBJEKTE
DODATAK	DOBRE PRAKSE U EU-u

Avenida de Europa 4,
E-03008 – Alicante
Španjolska

www.euipo.europa.eu

ZAŠTITA I KONTROLA OZNAKA
ZEMLJOPISNOG PODRIJETLA
POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA U
DRŽAVAMA ČLANICAMA EU-a

PROSINAC 2017